

Romualda Franczuk, Roman Domagała

Mała Nieszawka, gm. Wielka Nieszawka, woj. toruńskie.
Stanowisko 1

Informator Archeologiczny : badania 20, 188-189

1986

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

damencie kamiennie-ceglanym związanym zaprawą wapienną /północnym fragmentem kaplicy Sw. Nepomucena/;

- fundament zachodniej części kaplicy Sw. Wiktorii w postaci kamieni polnych i fragmentów cegieł ułożonych w średniozbitym piasku;
- fundament wschodniej części kaplicy Sw. Wiktorii, w postaci 20 warstw cegieł ułożonych w wątku główkowym /nieregularnym/ uzupełnionych giazami półnymi /być może i co starszego muru/.

Trzy warstwy kamieni polnych stanowiły stopę fundamentową tego odcinka muru;

- fundament kaplicy Sw. Nepomucena, w postaci brył rudy darniowej, fragmentów cegieł i kamieni związanych zaprawą wapienną /zaobserwowano wkop fundamentowy/;

Rozwarstwienie chronologiczne odkrytych murów wygląda następująco:

- najstarszym jest fragment muru gotyckiego /przypora?/ datowany na połowę XV wieku;
- fundamenty kaplic pochodzą z 4 ćw. XVI - 2 poł. XVII w. /starsza kaplica Sw. Wiktorii 1. 1575-1580/.

W czasie prac natrafiono także na fragmenty kości ludzkich - zniszczonych w trakcie wcześniejszych prac ziemnych, pochodzących prawdopodobnie z wczesnośredniowiecznych grobów.

Materiał ruchomy - przemieszany - wystąpił w postaci nielicznych fragmentów ceramiki pradziejowej, wczesnośredniowiecznej, średniowiecznej i nowożytnej, kafli, szkła butelkowego i okiennego.

Dokumentacja znajduje się w Archiwum WKi, materiały w Muzeum w Łowiczu.

W roku przyszłym planowane są badania stacjonarne.

MAŁA NIESZAWKA, gm. Wielka Nieszawka
woj. toruńskie
Stanowisko 1

Muzeum Okręgowe w Toruniu
Oddział Archeologii

Badania prowadziła mgr Romualda Franczuk /autorka sprawozdania/, przy współpracy mgr. Romana Domagały. Finansował WKi w Toruniu i Muzeum Okręgowe w Toruniu. Dziełszy sezon badań. Relikty zamku pokrzyżackiego /XIV-XV w./, ślady osadnictwa z okresów halszackiego, lateńskiego i wczesnośredniowiecznego.

Stanowisko znajduje się na lewym brzegu Wisły, około 5 km na północny-zachód od Torunia.

Badania rozpoczęte zostały w 1975 r. przez dr. Januariusza Janikowskiego /patrz Informator Archeologiczny, Badania rok 1975, s. 253, zła numeracja stanowiska/. Po przerwie, w latach 1980-81, kontynuowane przez autorkę sprawozdania.

Celem badań archeologiczno-architektonicznych jest poznanie rozplanowania i struktury murów zamku, ustalenie czasu jego powstania oraz wyjaśnienie problemu wcześniejszego osadnictwa na tym terenie.

Podczas 10 sezonów założono 29 wykopów badawczych. W 13 wykopach odsłonięto jedynie górne partie reliktyw architektury zamku, natomiast w 15 badaniach przeprowadzono do calca. Ustalono, że mury zachowane są na poziomie piwnic.

Zamek był siedzibą konturni nieszawskiego do 1422 r., po którym na mocy zawartego pokoju został prawdopodobnie rozebrany. Otoczony międzymurzem i fosą posiadał regularne założenie na planie kwadratu z bramą wjazdową od strony Wisły tj. od strony północnej. Międzymurza posiadały niejednorodną szerokość. Zamek nie posiadał pełnej zabudowy czteroskrzydłowej. Brak wschodniej strony skrzydła północnego, mimo iż mur obwodowy został przygotowany pod pełną zabudowę. Piwnice odsłonięto w skrzydle południowym i zachodnim skrzydła północnego. Skrzydło zachodnie nie posiadało piwnic, a wschodnie jedynie w części północnej. Wstępnie ustalono 3 fazy budowy zamku:

1 - mur obwodowy i część międzymurza północnego

2 - mury wewnętrzne skrzydła południowego i północnego oraz m. dzymurze południowe

3 - mury skrzydła wschodniego

Wszystkie fazy budowy przypadają na XIV w. i prawdopodobnie nastąpiły w krótkim okresie czasu.

Wśród ruchomego materiału zabytkowego uzyskanego w trakcie badań wykopaliskowych najliczniejszą grupę stanowią fragmenty naczyń glinianych, głównie wypalanych w atmosferze redukcyjnej oraz niewielki procent wypalanych w atmosferze utleniającej i kamionki. Zabytki metalowe podzielono na grupy: sprzęt budynków /sawiasy, skoble, haki, gwoździe/, narzędzia gospodarstwa domowego /uchwyty kociołków lub wiader, tasak, noże/, uzbrojenie i oprządzenie jeździeckie /groty, toporek, ostrogi, strzemię, fragmenty zbroi/, monety /3 sztuki/. Inny rodzaj zabytków to fragmenty szkła naczyniowego i szkła witrażowego z zachowanym barwnym rysunkiem. Nieliczną grupę stanowią fragmenty detale architektonicznego /dachówki, płyty ogrzewcze, płytki posadzkowe, cegły fasowane i profilowane oraz kafle miskowe wypalane w atmosferze redukcyjnej/. Bogata i różnorodna grupa tworzą szczątki organiczne /kości zwierząt, ptactwa, ości i łuski rybne, skorupki jaj/. Pobrano również około 50 próbek zapraw. Materiał z innych okresów, głównie fragmenty ceramiki, wystąpił na wtórnym słożu /z wyjątkiem południowej części wykopu 5 - ceramika z okresu halstackiego/.

Materiały znajdują się w Oddziale Archeologii Muzeum Okręgowego w Toruniu.

Badania będą kontynuowane na przedsamcach.

MARIANOWO
woj. szlubiński
klasztór cysterek

Uniwersytet Mikołaja Kopernika
w Toruniu
Wydział Sztuk Pięknych
Zakład Konserwatorstwa

Badania prowadził mgr Tomasz Wilde /autor sprawozdania/
oraz mgr Bożena Zimnowoda-Krajewska. Pierwszy sezon badań. Badania archeologiczno-architektoniczne klasztoru cysterek /1260-1270/.

Zespół klasztorny cysterek w Marianowie fundowany ok. 1260 r. zachował się stosunkowo dobrze. Składa się on obecnie z kościoła, skrzydła zachodniego, fragmentu gotyckiego budynku gospodarczego, oraz reliktu muru zamykającego zespół klasztorny. Wszystkie wymienione obiekty wzniesione zostały z cegły na zaprawie wapiennej. Kościół salowy z poligonalnie zamkniętym prezbiterium o wymiarach 15 x 11,5 zachował stan niezamieniony. Skrzydło klasztorne zachodnie o wymiarach 54 x 10,85 zostało dość poważnie przebudowane. Jak wykazały badania architektoniczne budynku, pierwotnie istniał odmienny układ otworów drzwiowych i okiennych. Były one zamknięte ostrym łukiem. Na II kondygnacji odsłonięto niewielkie okna we wnękach, szczelinowe. Skrzydło to uważane za wzniesione na całej długości w jednym czasie zostało przedłużone o 17 m. Nastąpiło to prawdopodobnie w XVI w. W pierwotnej ścianie szczytowej tego skrzydła odkryto relikty pieca chlebowego, zniszczonego w trakcie prac budowlanych związanych z przedłużeniem skrzydła budynku. Skrzydło wschodnie nie zachowało się. W trakcie badań uchwyciono południowo-zachodnią część budynku oraz prawdopodobnie krużganek. Rozstrzygnięto również dyskusowany od lat problem istnienia skrzydła południowego tego klasztoru. Odkryto w założonych wykopach fundament pod ścianę wewnętrzną. Jego korona została zabezpieczona przez budowniczych przed destrukcją wapienną czapą. Sugeruje to zamiar wzniesienia tego skrzydła w późniejszym czasie niż pozostała część założenia. Zapewne z powodów ekonomicznych nigdy nie zrealizowano tego zamierzenia. Opory sklepienne w piwnicach tego skrzydła świadczą o projekcie przekrycia ich sklepieniem krzytym.

Z powodu niedostępności pomieszczeń w skrzydle zachodnim dla celów badawczych planuje się kontynuację prac w sezonie 1988 r., kiedy zgodnie z planem lokatorski zamieszkujejący budynek zostaną wykwaterowani. W zakresie zamierzanych prac znalazła się próba odtworzenia programu architektonicznego skrzydeł oraz relacje między klasztorem a przepływającym w pobliżu strumieniem.